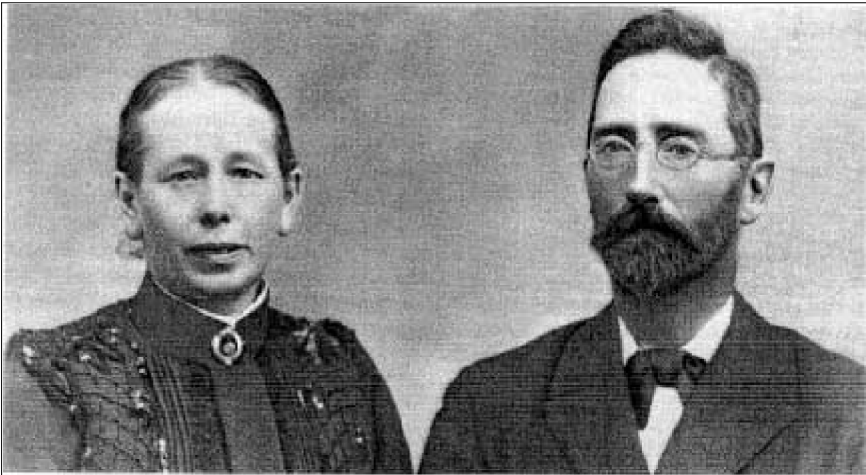

Søren Anker-Møller

I Klim frimenigheds jubilæumsskrift fra 1983 og i et lille hæfte, udgivet af pastor Balslev, frimenighedspræst på Mors og senere i Vartov, København, er der skrevet en hel del om Søren Anker-Møller og hans virke. Her skal blot tages nogle enkelte data og karakteristiske træk frem.

Søren Anker-Møller er født 1850 i Harboøre præstegård, hvor hans far var præst, og hvor Søren fik en del af sin barndom. Senere kom han på latinskole i Viborg, og efter studentereksamen valgte han ligesom sin broder det teologiske studium og tog teologisk embedseksamen med hæder i 1874. Da han havde aftjent sin værnepligt, var han nogle måneder på Askov højskole og en kort tid uordineret hjælpepræst i Vestjylland, men fik så opfordring til at søge kaldet som hjælpepræst for pastor Chr. Lund i Øsløs på Hannæs. S. A.-M. sagde ja og blev d. 19. okt. 1877 ordineret til præst af biskop Lind i Aalborg. Dermed begyndte den præstegerning i Hanherred (og senere tillige Himmerland), som skulle komme til at strække sig over ca. 52 år.

Søren Anker-Møller havde i hele sin uddannelsesperiode udvist en stilfærdig (og lyttende) adfærd, særdeles flittig, men også søgende frem mod en klarhed i livsopfattelsen.

Et par enkelte træk, der var karakteristisk for ham gennem hele hans livsgerning, skal her nævnes i korthed, bl. a. citerer fra Balslevs bog om S. A.-M.: *”Der stod en mærkelig respekt om den unge kapellan i Øsløs. Der var ikke dengang så lidt som senere noget blændende i hans optræden eller hans foredrag, hans tale var stilfærdig, næsten monoton, men der var en ejendommelig rolig fasthed over den, han blev et med sine ord. Og hvad der allerede i Øsløstiden vandt mennesker, så de lyttede med tillid til hans tale, det var den færd, der fulgte med ordene. Han talte ud af et liv, der var i ham, og han søgte at leve ud af det, han vidnede om”. - - - - - “Han var allerede nu fast afklaret i sin kristelige og kirkelige livsopfattelse, mærkelig klar og udviklet for så ung en mand, så at man vist kan sige, at skønt han aldrig standsede i sin åndelige vækst, men groede til det sidste, så ligger hans åndelige udvikling lige fra ungdommen af i en fast og lige linie. Og det satte kendelige spor. Selvfølgelig måtte også modstanden vokse, og skønt Møller aldrig trængte sig på, så slog han heller aldrig af på det, der for ham var sandhed. Hans stilfærdige måde at sige sin mening på overvandt også tidt modstanden.”*

Balslev fortæller, at Møller med stor interesse havde fulgt udviklingen på Mors, der som nævnt førte til, at Rasmus Lund ikke kunne være præst i valgmenigheden, og at resultatet blev en frimenighed. Om S. A.-Møllers forhold til Rasmus Lund skriver Balslev bl.a.:

” Han havde hos ham mødt ikke blot en inderlig kristentro og et varmt hjerteligt sind, men også en usvigelig sans for åndelig frihed og et tjenersind overfor menigheden, som dybt harmonerede med hans eget.”

En del mennesker fra hele Hanherred, men især koncentreret om Klim havde i flere år omkring 1880 talt

om at danne en fri menighed, enten valg- eller frimenighed, og man havde opfordret S. A.-M. til at blive deres præst, men betænkelighederne ved at bryde med det bestående i kirkelig henseende var stor. Udslagsgivende blev det, at Møller ved det afgørende møde erklærede, at hvis de turde, så turde han også. De følte, at deres præst ikke først og fremmest tænkte på at få en sikker stilling, men ville dele kår med dem, og i juni 1883 begyndte så Klim frimenighed.

Samme år d. 10. nov. kunne kredsens indvie sin nyopførte kirkebygning i Klim. Indtil da havde man fået lov til at holde gudstjeneste i sognekirken, og det var da også sognepræsten pastor Brahm, der holdt indvielsestalen i den nye kirke. Brahm havde med stort frisind støttet den unge menighed.

Når det blev frimenighed og ikke valgmenighed, skyldtes det i overvejende grad erindringer om de konflikter, som valgmenigheden på Mors havde haft med de kirkelige myndigheder, og som resulterede i overgang til frime-nighed.

I 1886 blev Søren Anker-Møller gift med Marie Lund, datter af Rasmus Lund. Da en vielse i frimenigheden ikke var retsgyldig i borgerlig forstand, blev Marie og Søren A.M. som de første i frimenigheden på Mors viet af de borgerlige myndigheder og modtog derefter kirkens velsignelse i frimenigheden. Denne ordning fortsatte også for Klim frimenigheds vedkommende helt frem til menigheden blev valgme-nighed. Den borgerlige vielse foregik som regel hos stedets sognefoged - og så efterfulgt af en velsignelse i kirken.

I forbindelse med Møllers bryllup blev der bygget en præstebolig. Til boligen hørte et stykke jord, hvorpå der kunne holdes et par køer og en hest. Ellers bestod lønnen af 1000 kr pr år, samt det offer, som menigheden gav ved højtiderne.

Frimenigheden voksede stærkt de følgende år, men den var spredt over et stort område med kredse fra Vesløs og Arup i vest til Ø. Svenstrup og senere Vedsted i øst, og snart kom der også bud efter Møller fra Himmerland. Der dannedes kredse bl.a. i Løgstør, Hornum og Trængstrup. Møller var det meste af sin tid på fart rundt til de forskellige kredse. Indtil jernbanen kom ca. 1900, foregik alle turene med hestevogn, og det er indlydende, at disse lange ture kunne være kolde og anstrengende.

Møller var af natur fordringsløs, han stillede aldrig materielle krav, hverken for hans egen person eller for de lokaler, hvor han skulle udøve de kirkelige handlinger. Skete der forbedringer af en eller anden art, tog han det som en gave.

Den jævnhed, der var kendetegnende for S. A.-M., sås også i hans gudstjenesteform.

Gudstjenestens ordning fulgte i det væsentlige den i folkekirken almindelige, men det udvendigt højtidelige var ham imod. Han brugte f. eks. altid almindelig præstedragt og aldrig messehagel. I tidens løb foretog han lempeligt nogle små ændringer for at gøre gudstjenestens form mere jævn og enkel. - Når han var rundt i de små kredse, bad han selv indgangs-og ud-gangsbøn. Den form, han brugte, bruges stadig i de nuværende valgmenighedskredse.

Indgangsbønnen: *“Så beder vi dig, vor Gud og fader, at du ved din gode Helligånd vil give os et åbent hjerte og øre for, hvad du vil dele med os i din enbårne søns navn, at det må kendes af os, at du selv er til stede, og vi med hverandre må opbygges i menighedens samfund til dit navns ære.”*

Udgangsbønnen: *“Så takker vi dig, vor Gud og fader, og vi beder dig, at dit ord må rodfæstes i vore hjerter, så vi på alle vore veje og i al vor gerning må have lys, fred, kraft og glæde i Helligånden.”*

Balslev fortæller om S. A.-M., at spørgsmålene om børns ret til altergang og udeladelse af tilsigelse om syndsforladelse før altergang, som havde ført til frimenighedsdannelse på Mors, også rørte sig i Møllers kredse. Han foretog sig ikke noget drastisk i den forbindelse, men han var fast forankret i tro på, at menneskets frelse er Guds gerning alene og afhænger derfor slet ikke af vore evner og udvikling. Ud fra dette (grundtvigske syn) blev det centrale i hans forkyndelse dåb og nadver. Derfor blev altergangen ved hans gudstjenester meget stor.

Efterfølgende nogle pluk fra de vidnesbyrd, der foreligger om S. A.-M. i de 46 år, han var præst i Klim frimenighed: *”Hans taleform var stilfærdig, ja, næsten monoton, men det varede sjældent længe, før man*

var fanget ind. Det skyldtes især den ejendommelige klang i røsten. - - - Møller havde meget tilfælles med Jakob Knudsen. De var begge tunge og langsomme i ordføringen, men også begge usvigeligt ægte i formen. - - - - - Hans tale skabte tryghed, men ikke til åndelig søvn, det var netop i dyb forstand en vækkende tale, ikke med hårde ord og dommedagstrusler, men fordi den var gennemtrængt af en sådan kærlighed til og forståelse for livets herlighed og glæde, at det trængte sig ned på dem, der hørte. - - - - - Og hvor var hans tale jævn og sand, når han tjente ved døbefont og nadverbord, så dejlig fri for alt kunstlet og forretningsmæssigt. - - - - - Hans jævne og alvorlige måde at udføre barnedåben på, og hans tjeneste ved nadverbordet med den korte og klare nadvertale gjorde dåb og nadver til en virkelig højtid for dem, der deltog i den”.

Det blev også sagt om Møller, at han i hele sin færd søgte at stille sig bag ved Vorherre, det var ham, der skulle ses, og ikke Søren Anker-Møller.

Søren A.-M. ønskede ikke, at frimenigheden skulle betragtes som en sekt. Han ville, at menigheden skulle være en del af den danske folkemenighed. For at understrege dette og i det hele taget at præcisere, hvad Klim frimenighed stod for, skrev han i nov. 1883 følgende i “Højskole-bladet”:

Frimenigheden i Hanherred.

“Vi har besluttet ikke at søge kongelig anerkendelse, men vi melder os ikke ud af Folkekirken, vi agter tvært imod at hævde vor stilling inden for den danske Folkekirke og bevare Fællesskabet med hele den øvrige menighed i samme. Idet vi har besluttet ikke at søge kgl. anerkendelse, har vi gjort dette for Fredens skyld, for at undgå alle rivninger med myndig-hederne, og fordi vi syntes, det var en mislig sag at søge anerkendelse og derved give en fornyet forsikring om at kunne og ville holde alle de kirkelige anordninger, når vi tvivlede om, at dette kunne lade sig gøre i alle stykker. Hvad menigheden giver afkald på, idet den vælger stilling som frimenighed, er: At have en præst, der tillige er embedsmand, heraf følger, at præsten ikke på eget ansvar kan udføre de handlinger, der har borgerlig betydning, mens menigheden til gengæld har fuld frihed i de kirkelige sager.

På frimenighedens vegne:

Søren Anker-Møller

Tre af Marie og Søren Anker-Møllers sønner blev præster. Rasmus A.-M., der var teolog blev præst for frimenighedskredsene på Himmerland 1916 - i begyndelsen som hjælper for sin far. Kristian A.-M. blev valgmenighedspræst i Thorsted i Thy 1921, og i 1924, da Søren Anker-Møller ikke mente at have kræfter til at fortsætte, bad han om en afløser. Menigheden opfordrede herefter en tredje søn, Gustav Anker-Møller til at indtræde som menighedens præst. G. A.-M. var da højskolelærer i Uldum. Han sagde efter nogen betænkelighed ja og var de næste ca. 30 år præst i Klim frimenighed. - De første 5 år indtil sin død i 1929 virkede Søren A.-M. som hjælper for sin søn.

Fra Vedsted Valgmenighedskreds 1898 - 1998